

Dit factsheet is een uitgave van het NIVEL. De gegevens mogen met bronvermelding (Anne E.M. Brabers, Margreet Reitsma-van Rooijen, Liset van Dijk & Judith D. de Jong. Bijna een derde van de patiënten die geneesmiddelen heeft opgehaald bij de apotheek ervaart dat deze niet op voorraad zijn. Utrecht: NIVEL, 2014) worden gebruikt. U vindt deze publicatie en alle andere NIVEL-publicaties in PDF-format op www.nivel.nl.

Bijna een derde van de patiënten die geneesmiddelen heeft opgehaald bij de apotheek ervaart dat deze niet op voorraad zijn.

Anne E.M. Brabers, Margreet Reitsma-van Rooijen, Liset van Dijk & Judith D. de Jong

Bij bijna een derde van de patiënten die in de afgelopen zes maanden receptgeneesmiddelen heeft opgehaald bij de apotheek, was één of meerdere keren een receptgeneesmiddel niet op voorraad. Patiënten weten vaak niet waarom een geneesmiddel niet op voorraad is bij de apotheek. Vier op de tien patiënten voor wie het geneesmiddel niet op voorraad was, vond dit een probleem. Het betreft in totaal 14% van de patiënten die in de afgelopen zes maanden geneesmiddelen heeft opgehaald bij de apotheek. Dit blijkt uit onderzoek binnen het Consumentenpanel Gezondheidszorg van het NIVEL. Deze resultaten lijken niet overeen te komen met de opvatting dat patiënten (nog) weinig merken van geneesmiddeltekorten.

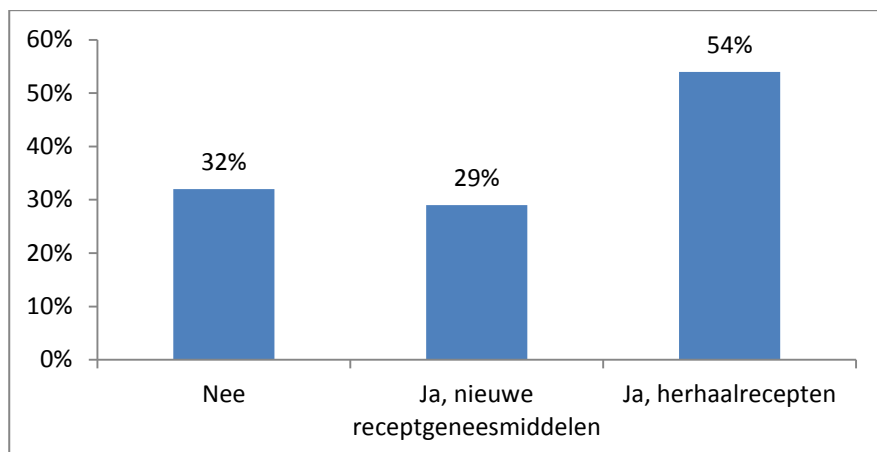
Stijgend geneesmiddeltekort

Tekorten aan geneesmiddelen zijn een toenemend probleem, zowel in Nederland als internationaal gezien [1,2]. Een geneesmiddeltekort is het (tijdelijk) niet of onvoldoende beschikbaar zijn van een bepaald geregistreerd geneesmiddel [2, p5.]. Cijfers van KNMP Farmanco laten zien dat in 2013 meer dan 400 geneesmiddelen (tijdelijk) niet beschikbaar waren, terwijl in 2004 dit aantal nog onder de 100 lag [3]. Deze stijging heeft als gevolg dat patiënten steeds vaker zullen ondervinden dat een geneesmiddel (tijdelijk) niet beschikbaar is bij de apotheek. Uit onderzoek onder apothekers blijkt dat bij 77% van de apotheken regelmatig patiënten moeten terugkomen, omdat een preferent geneesmiddel niet (direct) beschikbaar is [4]. Er is echter weinig bekend over hoe vaak patiënten ervaren dat een geneesmiddel niet op voorraad is en of dit voor hen tot problemen leidt. In dit factsheet gaan we in op drie vragen: 1) Hoe vaak maken patiënten mee dat een receptgeneesmiddel niet op voorraad is in de apotheek, wanneer zij hun geneesmiddel komen ophalen? 2) Wat gebeurt er als het geneesmiddel niet op voorraad is? 3) Leidt het niet op voorraad zijn van een geneesmiddel tot een probleem voor deze patiënten? Deze vragen hebben we in februari 2014 voorgelegd aan 1.500 leden van het Consumentenpanel Gezondheidszorg van het NIVEL.

Geneesmiddelen niet altijd op voorraad in de apotheek

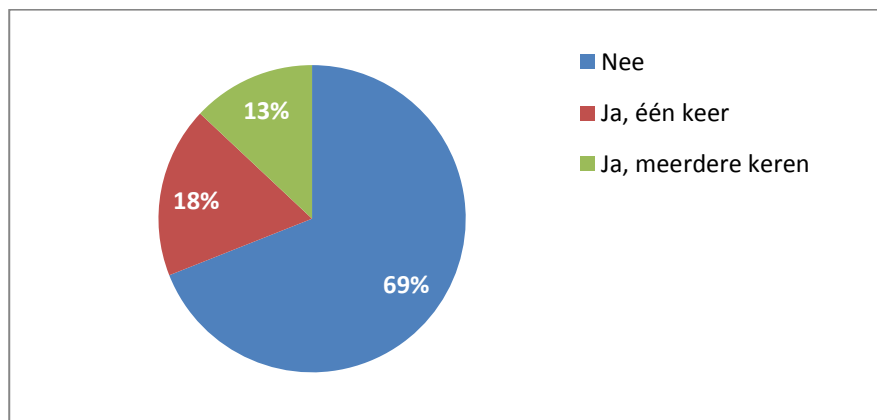
Bijna zeven op de tien (68%) respondenten heeft in het afgelopen half jaar receptgeneesmiddelen opgehaald bij de apotheek (zie Figuur 1). Bij bijna een derde (31%) van hen is het in deze periode voorgekomen dat de apotheek één of meer keer receptgeneesmiddelen niet op voorraad had (zie Figuur 2). Hierbij ging het voornamelijk om herhaalrecepten (80%). Het grootste deel van de respondenten (69%) bij wie het voorkwam dat een geneesmiddel niet op voorraad was, geeft aan dat zij geen idee hebben hoe dit kwam. Indien respondenten wel een idee hadden, noemden zij redenen als dat het middel standaard niet op voorraad is, of dat er weinig gebruik wordt gemaakt van het middel.

Figuur 1: Heeft u in de afgelopen 6 maanden receptgeneesmiddelen opgehaald bij de apotheek?*(N=774)

* Meerdere antwoorden mogelijk, waardoor percentages optellen tot meer dan 100%. Deze vraag is voorgelegd aan alle respondenten.

Figuur 2: Is het in de afgelopen 6 maanden gebeurd dat de apotheek uw receptgeneesmiddel niet op voorraad had toen u deze kwam ophalen? (N=556)*

* Deze vraag is voorgelegd aan alle respondenten die in de afgelopen 6 maanden receptgeneesmiddelen hebben opgehaald bij de apotheek.

Wanneer geneesmiddelen niet op voorraad zijn, krijgt grootste deel deze later alsnog

Het blijkt dat één op de tien respondenten andere geneesmiddelen met dezelfde werkzame stof mee kreeg wanneer het receptgeneesmiddel niet op voorraad was (zie Tabel 1). Verder kregen twee respondenten (1%) de geneesmiddelen helemaal niet meer. Het merendeel (79%) van de respondenten kreeg de geneesmiddelen echter later. Van de respondenten die de geneesmiddelen later kregen (N=136), kreeg 4% de geneesmiddelen nog dezelfde dag, ruim de helft (57%) de volgende dag, ruim een derde (34%) binnen een week en 4% na een week of later. Het later leveren van geneesmiddelen leidde bij de meeste van deze respondenten niet tot het overslaan van doseringen. Bijna negen op de tien (88%) respondenten die de geneesmiddelen later kregen, hadden nog voldoende voorraad en hoefde hierdoor geen dosering over te slaan. Vijftien respondenten (12%) moesten één of meer doseringen overslaan vanwege het later krijgen van de geneesmiddelen. Dit is omgerekend 3% van de patiënten die in de afgelopen zes maanden geneesmiddelen heeft opgehaald bij de apotheek.

Tabel 1: Wat gebeurde er de laatste keer toen uw receptgeneesmiddelen niet op voorraad waren? (N=173)*

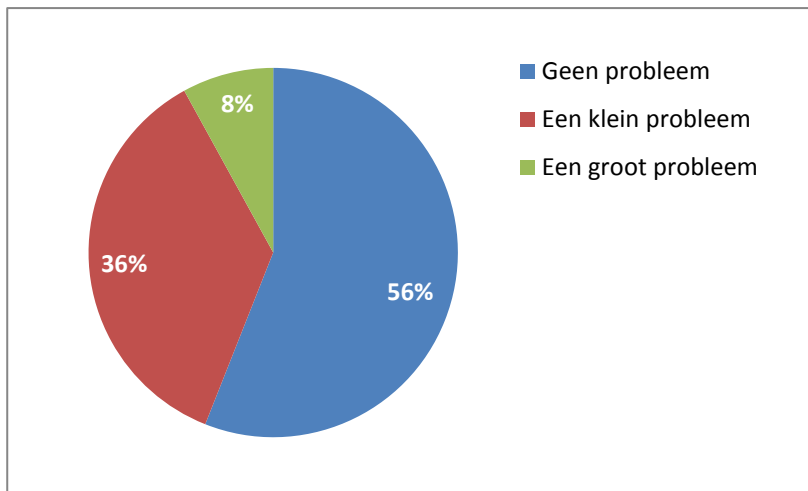
Ik kreeg andere geneesmiddelen met dezelfde werkzame stof mee	11%
Ik kreeg mijn geneesmiddelen later	79%
Ik kreeg mijn geneesmiddelen helemaal niet meer	1%
Anders, namelijk...	9%

* Deze vraag is voorgelegd aan alle respondenten bij wie het in de afgelopen 6 maanden één of meerdere keren voorkwam dat de apotheek een receptgeneesmiddel niet op voorraad had.

Geneesmiddeltekort is voor 44% van de respondenten bij wie receptgeneesmiddelen niet op voorraad waren een probleem

Tot slot is aan alle respondenten bij wie receptgeneesmiddelen niet op voorraad waren, gevraagd of dit voor hen een probleem was (zie Figuur 3). Ruim de helft (56%) van de respondenten bij wie het geneesmiddel niet op voorraad was vond dit geen probleem, terwijl het voor ruim een derde (36%) een klein probleem was. Echter, voor bijna één op de tien (8%) was het een groot probleem. Dit betekent dat omgerekend het voor 14% van alle patiënten die in de afgelopen zes maanden geneesmiddelen heeft opgehaald bij de apotheek een klein of groot probleem was.

Figuur 3: In hoeverre vond u het de laatste keer een probleem dat uw apotheek uw receptgeneesmiddelen niet direct kon leveren? (N=173)

* Deze vraag is voorgelegd aan alle respondenten bij wie het in de afgelopen 6 maanden één of meerdere keren voorkwam dat de apotheek een receptgeneesmiddel niet op voorraad had.

Tot slot

Onze resultaten laten zien dat bij bijna een derde van de patiënten die in de afgelopen zes maanden receptgeneesmiddelen hebben opgehaald bij de apotheek, één of meerdere keren een receptgeneesmiddelen niet op voorraad was. De meeste patiënten blijken niet te weten waarom een geneesmiddel niet op voorraad is. Dit zou tot onbegrip kunnen leiden bij deze patiënten. Het feit dat een geneesmiddel niet op voorraad was, was voor ruim vier op de tien van deze respondenten een groot of een klein probleem. Dit is omgerekend 14% van de patiënten die geneesmiddelen komt ophalen bij de apotheek. Deze resultaten lijken niet overeen te komen met de opvatting dat patiënten in het algemeen (nog) weinig merken van geneesmiddeltekorten [1,5]. Deze opvatting

is gebaseerd op het feit dat met name door grote inspanningen van apothekers in 99% van de gevallen een oplossing wordt gevonden voor het geneesmiddeltekort [1,5]. Voorbeelden van oplossingen zijn patiënten over laten stappen op een andere werkzame stof, of een geneesmiddel zelf bereiden [1]. Ook al is er bijna altijd een oplossing voor een geneesmiddeltekort, toch ervaart een deel van de patiënten het als een (groot) probleem wanneer een geneesmiddel niet op voorraad is. Hierbij is de vraag wat voor soort problemen patiënten ervaren. Ervaren patiënten het bijvoorbeeld als een probleem om later terug te komen om hun geneesmiddel op te halen vanwege de extra tijd die het kost? Of is het een probleem om bij te betalen voor een alternatief geneesmiddel? Of leidt het niet op voorraad zijn van geneesmiddelen tot problemen voor de gezondheid van patiënten? Dit zou zo kunnen zijn als patiënten één of meer doseringen moeten overslaan, of later dan gewenst starten met het innemen van geneesmiddelen. Alhoewel de groep patiënten die in ons onderzoek aangaven dat ze doseringen moesten overslaan omdat geneesmiddelen niet op voorraad waren klein is (N=15), lijken zij vaker een probleem te ervaren dan patiënten die geen doseringen over hoeven te slaan. Ook lijkt het zo dat patiënten die een ander geneesmiddel meekregen vaker een probleem ervaren. Mogelijk leidt een alternatief geneesmiddel tot bijwerkingen, of is het minder effectief [2]. Vervolgonderzoek zou inzicht moeten geven in welke problemen patiënten precies ondervinden, en in hoeverre deze problemen ongewenste gevolgen voor patiënten met zich meebrengen. Gezien het feit dat bijna een derde van de patiënten die geneesmiddelen komt ophalen ervaart dat deze niet op voorraad zijn, moet gekeken worden naar mogelijkheden om dit terug te dringen. Een vaak genoemde oorzaak van geneesmiddeltekorten is het preferentiebeleid. Dit houdt in dat een zorgverzekeraar binnen een groep van gelijke geneesmiddelen een voorkeursmiddel aanwijst, meestal het goedkoopste, en in principe alleen dit 'preferente' geneesmiddel vergoedt. Het IVM geeft als aanbeveling om te kijken naar mogelijkheden om het preferentiebeleid zo in te richten dat het leidt tot minder tekorten [2].

Onderzoeksmethode

In februari 2014 hebben 1.500 panelleden uit het Consumentenpanel Gezondheidszorg van het NIVEL een vragenlijst ontvangen met vragen over, onder andere, tekorten aan geneesmiddelen. De respons op de vragenlijst was 54% (N=811). Voor meer informatie kunt u terecht op www.nivel.nl/consumentenpanel of e-mailen naar consumentenpanel@nivel.nl. Meer informatie over het panel is ook te vinden in: Brabers AEM, Reitsma-van Rooijen M, Jong JD de. *Consumentenpanel Gezondheidszorg: basisrapport met informatie over het panel (2012)*. Utrecht: NIVEL, 2012.

Referenties

- [1]. KNMP. Position paper KNMP: Toekomst van de Nederlandse geneesmiddelenvoorziening. Den Haag: KNMP, 2013.
- [2]. De Metz J, M Dirven en H de Vos Burchart. Rapport Geneesmiddeltekorten. Utrecht: Instituut voor Verantwoord Medicijngebruik, 2012.
- [3]. KNMP (2014). Opnieuw stijging van niet-beschikbare geneesmiddelen. <http://www.knmp.nl/nieuws/algemeen/algemeen-nieuws-2014/opnieuw-stijging-van-niet-beschikbare-geneesmiddelen>
- [4]. KNMP. Zorgmonitor 2013: Op weg naar beter. Den Haag: KNMP, 2013.
- [5] Ministerie van VWS. Kamerbrief Borging continuïteit geneesmiddelen (kenmerk GMT-3151805). 5 februari 2013.